

Els tres bancs de la plaça estaven enfocats cap al quiosc, una instal·lació municipal decrepita que havia acabat per esllanguir-se muda i corcada pel rovell que anava gangrenant l'estructura. Feia anys i panys que ningú s'havia aventurat a aixecar-ne la persiana cada matí i havia quedat com una baluerna de mostra per certificar que la realitat sempre devora el progrés eteri que alguns proven de dissenyar en despatxos que no deixen passar la llum del sol. Tres llotges disposades de forma perpètua cap un escenari on no hi passava mai res, cada dia era la mateixa funció, si no és que l'escenari mateix ja era la funció que hi havia programada.

A cada espai entre banc i banc s'hi interposava un plàtan, com duaners escanyolits entre mons que no es tocaven. Mig malalts i poc frondosos estiraven els braços com per separar dos bàndols que es volien barallar. No ho volien, però. Cadascú era a casa seva i hi havia més indiferència que hostilitat. Tothom tenia el lloc assignat i l'ocupava a l'hora que pertocava, sempre enfocats cap allà mateix, de cara al quiosc, d'esquena a l'Església, que amb aquella paret lateral d'un ocre terrós feia una mica de caliu als assistents que, tanmateix, ho pagaven amb displicència. De tant en tant, només, en un dels bancs, el dels vells, un silenci podia obrir una escletxa perquè s'hi escolés un record vague, casat amb una mirada perduda, i transportés un d'aquells estadants cap al dia de la Revolució, quan es va calar foc al temple, a dins i a fora, on s'havia fet aquella pira amb les imatges i els arxius, i la gent hi baixava estampes i nenes hi baixaven rosaris saltant a corda perquè el foc ho estripés i ho mossegués tot. O mirant aquell rebaix de terra, on havia caigut la campana grossa, que hi havia caigut perquè l'havien despenjat, perquè encara que no hi hagués foc, aquells dies hi havia un incendi que ho cremava tot. I després van passar els altres i encara de més enlaire van despenjar aquelles bombes que ens van tirar pel damunt i que van matar aquells nens que si fossin vius potser serien asseguts al banc amb ells. L'Església havia quedat com un esquelet de balena i les forces vives, que eren vives perquè havien fugit amb el primer tret i els milicians no els havien arreplegat i cap cotxe negre no els havia vingut a buscar perquè ells havien pogut anar lluny, deien que a Burgos i a Sant Sebastià, aquelles forces vives, van fer arreglar la balena esventrada, i li van soldar els ossos i ho van cobrir tot de pell perquè no es veiés el rosec del foc ni de la ràbia. I ara aquella paret refeta la tenien al clatell i només feia caliu, perquè ara ja no feia ni ràbia ni por.

A l'altre banc, que era com una altra llotja, també els feia caliu i si se la miraven no hi veien res, no tots tenien records del que era una església, i molt menys en tenien d'aquella. Algun hi havia passat alguna nit, nits col·lectives, de companyonies promíscues amb els d'aquí i els d'allà, perquè

la promiscuïtat els acompanyava des que havien marxat de casa, i hi havien fet tancades que eren crits agònics que ningú sentia. I potser alguns traspassaven la paret per anar a buscar roba, i de tant en tant algun paquet d'arròs, però no ho havien vist cremar ni per dins ni per fora, a ells els cremava una altra cosa, els cremaven els peus i la terra de sota els peus, i el record i la distància, i la vergonya i la por.

I a l'altre banc, el de la punta, encara era més difícil que res hi fes caliu, perquè els estadants eren ben poquets, de vegades només un, el Mateu, borratxo, que es posés de cara amunt o de cara avall no veia ni el quiosc ni l'Església, perquè tant li era i perquè tenia l'enteniment entelat de vi de bric i de cervesa de litre, i el coll ple de sutge perquè el tabac de pipa embolicat li feia un embús i li feia passar la gana. Tant era que fes sol com que no, ell hi anava encara que ploqués, i com que els plàtans mai el resguardaven de la pluja ell semblava que es deixondia i parlava fort amb la plaça, i com més fort plovia més fort hi parlava, i menys gent se l'escoltava.

Algun dia parlava amb els veïns de banc, ara amb els uns, ara amb els altres, i els integrants de la població dels altres dos bancs també se saludaven i se'n deixaven anar alguna. Totes tres eren illes que semblaven molt lluny de les altres, però potser no ho estaven tant, el que passa que el fil que les unia no es veia i no s'adonaven que tots eren el mateix. Sediments. Eren sediments que havien arribat en al·luvió, primer els uns i després els altres, però tot eren sediments que arrossegava el riu i que els feia desembocar allà a la plaça. El riu no havia parat mai, no pararia, i per això el delta sobrevivia i li era igual d'on li arribessin. N'hi havia hagut del poble del costat, després van venir de Fontdespatla i Pena-Roja i de Castelló, i després de Cartagena, i més endavant de Linares, i ara venen de llocs que no se sabia que eren al mapa. Eren de molt avall, què sé jo d'on diu que vénen, de l'Àfrica, pots comptar, com si l'Àfrica fos un poble gros de més avall d'Alhucemas on tots eren negres i d'Alhucemas és d'on en vinguessin els moros. Sempre han vingut i sempre han vingut com han pogut, però ara poden d'una manera molt pitjor, i tots, tots, desemboquen a la plaça i queden de cara al quiosc i d'esquena a l'Església. I encara que estiguin asseguts uns al costat dels altres i separats pels plàtans, acabaran superposant-se uns al damunt dels altres, com ara s'estan al damunt del cementiri vell que hi havia al costat d'aquell mur de l'església i que van haver de traslladar, i que quan van fer l'estrip al mig de la terra per fer el paviment de la plaça progressista va començar a escopir ossos i calaveres, i hi va haver tot un dia que la canalla va jugar amb espases que no eren espases, que eren fèmurs. Ara s'estaven al damunt d'aquells sediments vells, que havien arribat a la plaça abans que hi hagués el quiosc, però hi arribaven perquè no sabien que allà hi aniria el quiosc, només hi anaven a parar perquè la plaça és el mar on el riu escup el que arrossega.

Les llotges de la plaça eren les illes del delta, els miradors de la vida era el que surava de tot el que arrossega el riu anant avall i uns quants s'hi posaven al damunt, cadascun al lloc que els

pertocava, sense barrejar-se i a la vora, ben a la vora del mar que amb un braç d'aigua hi feia una llepassa per deixar una imatge fugaç i un record vague del que el riu li duia sense descans.

Eren illes iguals, encara que fossin de diferent color, encara que fossin de mides diferents, unes més grosses que les altres, unes de vegetació més espessa, altres més esclarissades. Semblaven llunyanes però eren ben iguals, encara que unes s'haguessin format molt abans que les altres. Tots, tots, anaven a parar allà mateix, arrossegats pel corrent i acabaven a les boques del mar perquè més enllà ja no hi havia res, uns després d'haver-se esllomat al camp tota la vida, o emmascarant-se la granota, o carregant fardells, o conduint camions o cotxes de línia. Ara eren peces velles, que ja no servien ni per recanvi, perquè la maquinària ja no era bona o perquè la feina que feia ja no existia o bé totes dues coses alhora. Eren ombres i petjades, fotos esgrogueïdes en un àlbum de records, andròmines apilades en unes golfes a l'aire lliure que feien més nosa que servei.

Altres hi havien arribat més aviat, massa aviat, després d'empassar sorra i sal, i garrotades i trets, i de dur els grillons de l'estigma ben ajustats als turmells, uns grillons que els enfonsaven a terra i que els llagaven la pell i feien que l'estigma encara fos més gros perquè era de carn viva. Ombres d'homes empaitats per la gana, bromes exòtiques que no tenien lloc i eren mal vistos, que feien nosa encara que servissin, i que només trobaven refugi a la intempèrie, apilant-se els uns als damunt dels altres a totes les illes que es feien a totes les places. Eren homes foscos perquè s'hi projectava la foscor dels que els tiraven riu avall, i baixaven fent els sediments més nous, les capes de mes amunt, les més fresques.

I hi havia els que hi arribaven de forma atemporal, sempre n'hi havia, més llot que terra fèrtil, com en Mateu, borratxo, i tots els Mateus de tots els bancs de totes les places, borratxos que feien illes petites que també s'assemblaven molt a les grosses. Tots anaven a parar allà mateix, abocats pel riu, sediments per al delta, tots exclosos i retrobats els uns amb els altres, vells i expulsats, ocupant els bancs, asseguts mirant cap al quiosc i amb els peus damunt dels ossos, esperant que n'arribessin més i més, perquè el riu no s'aturava i un dia ells serien els ossos i la pols i els peus dels altres expulsats del món s'hi posarien a sobre, com un al·livió, com una capa nova de sediment que engreixes el delta.